

Beato 1904: Hub a tortán

BORRAKTÁRBÓL BÉIRODA

Az elmúlt években a sokadik, városszövetét és szociális szerkezetét is mélyen érintő izgalmas átalakulás tanúja a portugál főváros Beato nevű városrésze. Lisszabon egyik északkeleti, a folyópartig kinyúló sávjáról van szó, amelyet – egyfajta zárványként a régi és új városközpont közé ékelve – még érintetlenül hagytak ugyan az 1998-as expófejlesztések, de azóta annál nagyobb iramban hozza be a lemaradást, és közeledik a portugáliai digitális kultúra élvonalához.

Szerző: CSER BRIGITTA | Építészeti: JOÃO PERLOIRO, PROMONTÓRIO ARQOS
Fotó: JOÃO CARMO SIMÕES

Miután az itt fekvő – többségében egyházi – nagybirtokokat a 18. század végén államosították és fokozatosan feldarabolták, helyükön megindult az ipari tevékenység – többek között enyvgyár, textilkikészítő, lőszergyártás települt ide, – és szorosan ezzel összefüggésben munkásnegyedek, ún. vila operária telepek is épültek. A 20. századra a területet az ipar visszaszorulása és a kikötő jelentőségének csökkenése miatt bekövetkezett lassú pusztulás jellemezte, sőt elszórva bádoggárosok is megjelentek.

Az ezredforduló környéke nem várt változást hozott Beato életébe – amelynek egy 17. századi szent életű apát, Beato (azaz boldog) Antónia, illetve az általa alapított kolostor a névadója. A hibrid városi szövet évtizedek óta üresen álló raktáraiba, ipari csarnokai-ba designerek, építészirodák, start-up cégek, gasztroboltok, valamint kiállítóterek és más

kulturális, innovációs és kreatív funkciók kezdtek beköltözni, egyik a másik után. Az 1990-es évek szegénynegyedei és üres, omladozó ipari épületei újra élettel teltek meg. Lisszabon egyik legfrissebb, a 2019-es Web Summithez [a világ egyik legjelentősebb, évente megrendezett konferenciája – Cs. B.], a digitális gazdasághoz és az új generáció életformájához köthető Creative Hub Beato nevű megaberuházásának tőzomszéd-ságában, magántőkéből született a Beato 1904 közösségi iroda. A nevében szereplő évben épült egykori bor- és olajraktár egy nyereg-tetős épületét – amely adottságainál, méreteinél fogva konferenciák megtartásától kezdve szinte bármire alkalmas „barátságos hangulatú, rugalmasan használható” helyé alakították, ügyelve arra, hogy az épület megőrizze a városrésze jellemző ipariműemlék-jellegét.

Helyszín: LISSZABON

Tervezés/megvalósítás éve: 2015- 2018

Beépített alapterület: 702 m²

Összes beépített terület: 1928 m²

A — A négyszintes déli, alsó utcai homlokzat

B — Északi, felső utcai homlokzat (bal oldali épület)

A

B

A felső utcai bejárat a startup bolton keresztül vezet,
az ablakokból a 18. századi azulejo-paneljeiről híres, barokk
Convento do Grilo-ra látni

« A megtisztított, kefélt fa padló farontó rovarok elleni kezelés után matt viaszréteget kapott. A liftblokk acéllemezeit a helyszínen hegesztették össze. A falról ezen a szinten a falzatig leverték a vakolatot.

A bor- és olajtankok helyén kialakított mellékhelyiségekben a világítást az oldalirányú folyadéknomás felvételére szolgáló vonóvasakhoz rögzítették

C

D

A tervezők azt a soft reconstruction elvet követték – valahol a scarpai modern radikalitás és a történelemhű újjáépítés között félúton –, amelyre David Chipperfield hivatkozott ezzel a kifejezéssel, amikor a berlini Neues Museum átépítéséről beszélt, és amely elülteti a szemlélőben a kételkedés csíráját, hogy vajon meddig tart a régi, eredeti épület és hol kezdődnek az új részek [lásd még: Kenneth Frampton: David Chipperfield Architectural Works 1990–2002 – Cs. B.].

A háromemeletes, tömegében és részleteiben is robusztus, egyszerű raktárépületnek két utcai homlokzata van – az egyik északra, a másik délre néz –, nyugati oldalával a mellette álló raktárcsarnokkal képez tűzfalat, kelet felé pedig saját – egy szomszédos üres telekre nyíló – belső udvara felé fordul. A felső utcai földszintes, északi homlokzat jellegzetes portugál kisvárosi lakóépület-architektúrájú, e mögött voltak az üzletmenet fogadó- és adminisztrációs helyiségei akkoriban, amikor az

C — A legalsó szint alaprajza

D — Az udvar felőli homlokzat az acélszerkezetű lépcsőrendszerrel

épület még raktárként működött. Az alsó utcai homlokzat a Tejo folyó felé erősen lejtő terep miatt háromemeletes. Az udvarra néző homlokzaton új, fémszerkezetű külső lépcső köti össze a szinteket, amely egyszerre működik tűzlépcsőként és – mint a belső tér kiterjesztése – verandaként, ahonnan a folyóra – mellette a kikötőre, a színes konténerekre és Lisszabon emblemikus hajódaraira – nyílik kilátás. A belső tereket megtisztították minden későbbi, nem eredeti hozzáépítéstől. A tervezők célja az volt, hogy minél kevesebb új elem, kiegészítés kerüljön az épületre, ugyanakkor a legkevesebb, de még feltétlen szükséges bontással járjon az átépítés. A már egybefüggő terű, válaszfalaktól mentes szinteken a vizes helyiségeknek és tárolóknak önálló, kompakt

blokkokat alakítottak ki a korábbi bor- és olajtartályok helyén, ezáltal felszabadult a fa felületek – a kitűnő állapotban megmaradt padló és a tetőréri ácsszerkezet – látványa. A felvonó falai nyersen hagyott acéllemezek. A felső szinteken a belső terek falai fehérce-ment, mész és sárga homok 1:1:5 arányú keverékéből készült vakolattal burkoltak, a sarkokat élvédelemmel, a fafelületekhez csatlakozó részeket árnyékfugával látták el. A legalsó szinten – ami működhet garázként vagy előadóterként – csupán eltávolították a korábbi vakolatrétegeket a vastag teherhordó falakról és a kőkeretes, íves válaszfalokról. A külső homlokzatok felületein a vakolat összetétele fehérce-ment, sárga homok és sárgás oltott mész keveréke. A korábban

elfalazott, megszüntetett nyílásokat kibontották, vagy – ahogyan a tetőtérben is – újakat hoztak létre az eredeti kiosztást követve, hogy a belső terek minél nagyobb felületen jussanak természetes fényhez. Az udvari homlokzaton az új nyílások tengelyeit izgalmas dinamikájú eltolásban jelölték ki – ez a fajta egyszerre játékos és tektonikus homlokzatkialakítás amúgy is jellemző mind a korábbi korok, mind a kortárs portugál építészetre. A 2018-ban megnyílt co-working tér azóta megtelt asztalokkal és az azok fölött dolgozó strat-up cégekkel, szabadúszókkal, digitális nomádokkal. Az üzemeltető NOW – ami a no office work rövidítése – három hatalmas betűje is kikerült az egyik verandára, és hirdeti a pillanatot.

A lapos, kő kosárivek mögötti falon látható apró, díszes nyílás az egykori ipari funkció emléke, ezen keresztül tisztították a tartályok belsejét

A lógó vakolatot levertük, a falakat csak megtisztítottuk. Igyekeztünk a tereket az eredetihez a lehető leginkább közelítő állapotba hozni.